

میزان آشنایی و استفاده‌ی پزشکان بیمارستان‌های آموزشی وابسته به دانشگاه علوم پزشکی اصفهان با کتابخانه‌ی ملی دیجیتال پزشکی ایران (INMDL)*

شهین مجیری^۱، علیرضا رحیمی^۲، زهرا بهرامی^۳، محسن یعقوبی^۴، پروین همتیان^۴

چکیده

مقدمه: افزایش حجم اطلاعات در علوم مختلف از جمله پزشکی، اطلاع‌رسانان را برآن داشته است تا با ارایه‌ی راهکارهای مؤثر، راه دستیابی به اطلاعات را برای رشته‌های پزشکی و پیراپزشکی فراهم سازند. بنابراین، هدف پژوهش حاضر تعیین میزان آشنایی و استفاده‌ی پزشکان بیمارستان‌های آموزشی شهر اصفهان با کتابخانه‌ی ملی دیجیتال پزشکی ایران (Iranian national medical digital library) یا INMDL بوده است.

روش بررسی: پژوهش حاضر یک مطالعه‌ی توصیفی-پیمایشی بود که در جامعه‌ی پزشکان شاغل در ۹ بیمارستان آموزشی شهر اصفهان انجام شد. بر اساس جدول تعیین حجم نمونه‌ی Morgan از بین ۵۰۰ پزشک شاغل در ۹ بیمارستان، ۲۱۷ نفر به صورت تصادفی انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسش‌نامه‌ی محقق ساخته بود که روایی آن مورد تأیید ۴ نفر از استادان رشته‌ی کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی قرار گرفت و جهت تأیید پایایی آن پس از پرسش‌نامه‌ها بین ۱۰ نفر از اعضای جامعه به صورت آزمایشی توزیع و Cronbach's alpha آن محاسبه شد که برابر با ۰/۸۷ بود. تحلیل داده‌ها بر اساس پاسخ‌های ۱۲۷ پرسش‌نامه‌ی تکمیل شده و در نرم‌افزار SPSS انجام شد.

یافته‌ها: آشنایی و استفاده‌ی پزشکان از پایگاه‌های مجلات الکترونیک، بانک‌های الکترونیک جامع و پایگاه کتاب‌های الکترونیک INMDL بسیار کم بود. ضمن اینکه در میان منابع الکترونیکی در ابتدا مجلات الکترونیکی، سپس بانک‌های اطلاعاتی و در نهایت کتاب‌های الکترونیکی مورد استفاده قرار گرفتند. بین میزان آشنایی و همچنین میزان استفاده‌ی پزشکان با درجه‌ی تحصیلی ایشان رابطه‌ی معنی‌دار وجود داشت. بین دو متغیر آشنایی و استفاده از منابع الکترونیک INMDL همبستگی زیاد مشاهده شد. در میان پایگاه‌های مجلات الکترونیکی (Science direct)، پایگاه‌های کتاب‌های الکترونیکی (MD consult) و بانک‌های اطلاعاتی (MD consult) بیشترین استفاده را داشتند. مهم‌ترین شیوه‌ی آشنایی پزشکان با INMDL راهنمایی کتابداران بود.

نتیجه‌گیری: با توجه به لزوم اطلاع‌رسانی و آموزش به پزشکان، باید کتابداران کتابخانه‌های بیمارستانی و دانشکده‌های دانشگاه علوم پزشکی نقش فعال‌تری در اطلاع‌رسانی و آموزش شیوه‌های جست‌وجوی اطلاعات به جامعه‌ی پزشکان ایفا کنند. در این راستا و با توجه به مشکل کمبود وقت برای پزشکان متخصص، آموزش استفاده از امکانات خدمات آگاهی‌رسانی (Alert) و RSS برای ایشان ضروری به نظر می‌رسد. همچنین پیشنهاد می‌شود در صورت لزوم با به کارگیری نیروهای متخصص در کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، امکان آموزش فردی برای پزشکان فراهم شود.

واژه‌های کلیدی: آگاهی؛ پزشکان؛ کتابخانه‌ی ملی دیجیتال پزشکی ایران؛ بیمارستان‌های آموزشی.

* این مقاله حاصل طرح تحقیقاتی شماره‌ی ۲۸۸۲۲۷ است که توسط مرکز تحقیقات فن‌آوری اطلاعات در علوم سلامت دانشگاه علوم پزشکی اصفهان حمایت شده است.

۱. کارشناس ارشد، کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران. (نویسنده‌ی مسؤول)

Email: shmojiri@yahoo.com

۲. دانشجوی دکتری، کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه نیوساوت ولز، سیدنی، استرالیا.

۳. کارشناس، کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران.

۴. کارشناس ارشد، برنامه‌ریزی آموزشی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران.

نوع مقاله: پژوهشی

دریافت مقاله: ۹۰/۵/۳

اصلاح نهایی: ۹۱/۱/۳۰

پذیرش مقاله: ۹۱/۲/۱۷

ارجاع: مجیری شهین، رحیمی علیرضا، بهرامی زهرا، یعقوبی محسن، همتیان پروین. میزان آشنایی و استفاده‌ی پزشکان بیمارستان‌های آموزشی وابسته به دانشگاه علوم پزشکی اصفهان با کتابخانه‌ی ملی دیجیتال پزشکی ایران (INMDL). مدیریت اطلاعات سلامت ۱۳۹۱؛ ۹ (۳): ۳۴۸-۳۵۵.

مقدمه

امروزه با ظهور فن‌آوری‌های جدید و دسترسی پیوسته به منابع اطلاعاتی بسیاری از تولید کنندگان اطلاعات و ناشران مهم، متن کامل مجلات خود را از طریق اینترنت به مشتریان ارائه می‌کنند. اهمیت منابع الکترونیکی در اغلب جوامع علمی از جمله حوزه‌ی پزشکی، بر کسی پوشیده نیست و با توجه به گسترش روز افزون دستاوردهای پزشکی، نیاز به پایگاه‌ها و بانک‌های اطلاعاتی تخصصی جهت اطلاع‌رسانی یافته‌های جدید بیشتر احساس می‌شود.

در صورتی که پزشکان از منابع اطلاعاتی الکترونیکی در تخصص خود آگاهی داشته باشند، میزان گرایش و ترویج استفاده از آن‌ها افزایش خواهد یافت و در امر درمان و تدریس و اجرای پژوهش‌های کاربردی مؤثر واقع خواهند شد. در راستای نیل به این هدف، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی از سال ۱۳۸۸ با ایجاد کتابخانه‌های دیجیتال بر روی وب تحت عنوان کتابخانه‌ی ملی دیجیتال پزشکی ایران (Iranian national medical digital library) دسترسی به پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر در زمینه‌ی علوم پزشکی را به صورت یکجا برای جامعه‌ی پزشکی کشور میسر نموده است. حال این سؤال مطرح است که کادر پزشکان و محققین علوم پزشکی تا چه اندازه با امکانات این کتابخانه‌ی دیجیتال آشنایی دارند و از منابع الکترونیکی موجود در آن استفاده می‌کنند. پژوهش‌های صورت گرفته در داخل و خارج از کشور، بیان‌گر ضرورت و اهمیت آشنایی و استفاده‌ی جامعه‌ی پزشکی از منابع الکترونیکی معتبر می‌باشند:

Grefsheim و Ranking در پژوهش خود با عنوان «نیازهای اطلاعاتی و جست‌وجوی اطلاعات در تحقیقات زیست پزشکی: مطالعه بر روی محققان و مدیران سازمان‌های ملی و سلامت» به این نتیجه رسیدند که با توجه به استانداردهای موجود در زمینه‌ی ابزارهای جست‌وجوی اطلاعات، کاربران ترجیح می‌دهند بیشتر از تکنولوژی جدید برای جست‌وجوی اطلاعات استفاده کنند. دانشمندان و محققان NIH (National institutes of health) اغلب از کتابخانه استفاده می‌کنند. آن‌ها تحقیقات خود را به جای استفاده از گوگل، از وب

سایت کتابخانه‌ی خودشان (NIH) آغاز می‌کنند (۱).

Wallace طی پژوهشی رفتارهای اطلاع‌یابی رزیدنت‌های بالینی مراکز پزشکی (East tennessee state university) را مورد مطالعه قرار داد. وی ضمن تأیید نتایج پژوهش‌های پیشین، نشان داد که رزیدنت‌ها بیشتر از منابع الکترونیکی برای رفع نیاز اطلاعاتی خود استفاده می‌کنند و اکثر اطلاعات مورد نیاز خود را از اعضای هیأت علمی بالینی و کتابداران دریافت می‌نمایند. همچنین به طور مکرر از گوگل و وب استفاده می‌کنند و Pubmed و ژورنال‌های آنلاین و پایگاه‌های اطلاعاتی روزآمد از مهم‌ترین منابع الکترونیکی برای رزیدنت‌ها می‌باشد (۲).

سامانیان با تحلیل رفتار اطلاع‌یابی ۵۰ نفر از پزشکان شهر بجنورد - که از طریق پرسش‌نامه جمع‌آوری شد - به این نتایج رسید که پزشکان بیشتر وقت خود را صرف مشاوره و طبابت می‌کنند و کمتر به مطالعه می‌پردازند. استفاده از متون پایه و استاندارد برای کسب اطلاع در اولویت اول و استفاده از مجلات پزشکی در اولویت دوم قرار دارد. مجاری غیر رسمی برای کسب اطلاعات، بیشتر مورد استفاده قرار می‌گیرد (۳).

آقاجانی و همکاران رحیمی در پژوهش خود در خصوص وضعیت استفاده از بانک‌های اطلاعاتی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان توسط اعضای هیأت علمی هر دانشکده، دانشجویان و کارمندان سازمان‌ها و مراکز و بیمارستان‌ها که به طور پیمایشی انجام گرفت، به این نتیجه رسیدند که میزان آشنایی استادان و دانشجویان و کارمندان جامعه‌ی مورد نظر نسبت به بانک‌های اطلاعاتی offline خیلی خوب و میزان استفاده‌ی جامعه‌ی مورد نظر از این بانک‌ها کم بوده است. در ضمن، میزان آشنایی جامعه‌ی مورد نظر از بانک‌های اطلاعاتی online خیلی خوب و میزان استفاده از این بانک‌ها کمتر از بانک‌های اطلاعاتی offline بوده است و در نهایت با توجه به نتایج به دست آمده، ادعا کردند که جامعه‌ی مورد مطالعه دارای اطلاعات بسیار خوبی در زمینه‌ی بانک‌های اطلاعاتی online و offline می‌باشد؛ در حالی که میزان استفاده و بهره‌مندی آن‌ها از این پایگاه‌ها کم بوده است (۴).

پاپی و باطنی نیز آگاهی و استفاده‌ی پزشکان از منابع الکترونیکی در بیمارستان‌های آموزشی دانشگاه علوم پزشکی

و عدم وقت کافی برای مراجعه به منابع می‌باشد. بیشترین اطلاعات مورد نیاز آن‌ها در مورد عوارض جانبی داروها، دوزهای دارویی و آگاهی از داروهای جدید بود (۸).

شعبانی و مهدیه نجف‌آبادی تأثیر شبکه‌ی اینترنت بر رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف‌آباد را مورد بررسی قرار دادند. نتایج این پژوهش که به صورت پیمایشی صورت گرفت، نشان داد که میزان استفاده از اینترنت در جامعه‌ی مورد مطالعه مطلوب بود؛ از بانک‌های اطلاعاتی بیشترین استفاده صورت گرفته و تأثیر بهره‌جویی از اینترنت بر فعالیت‌های پژوهش‌های جامعه‌ی علمی بالا بوده است و هدف از بهره‌وری از اینترنت، روزآمد کردن اطلاعات تخصصی عنوان شده است. در پایان اینکه استفاده از شبکه‌ی اینترنت در تألیف و ترجمه‌ی مقاله، همکاری در طرح‌های پژوهشی و بهره‌مندی از پایان‌نامه‌های تحصیلی قابل ملاحظه بوده است (۹).

با مرور پیشینه‌های مرتبط با این موضوع، مورد مشابهی که میزان استفاده از منابع اطلاعاتی الکترونیکی یک کتابخانه‌ی دیجیتال در حوزه‌ی پزشکی را اندازه‌گیری کند، یافت نشد و بنابراین پژوهش حاضر با هدف بررسی میزان آشنایی و استفاده از منابع کتابخانه‌ی دیجیتال INMDL انجام شد و مسایل و مشکلات استفاده‌ی پزشکان از این منابع تعیین و راه‌حل‌های پیشنهادی در این زمینه ارائه گردید.

روش بررسی

این پژوهش کاربردی و از نوع توصیفی بود. جامعه‌ی پژوهش شامل پزشکان شاغل در بیمارستان‌های آموزشی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان بود. از میان جامعه‌ی ۵۰۰ نفری بر اساس جدول حجم نمونه‌ی Morgan حدود ۲۱۷ پزشک به صورت تصادفی از میان نه بیمارستان آموزشی اصفهان (الزهرای (س)، نور و علی اصغر (ع)، کاشانی، حضرت سید الشهدا (ع)، فیض، چمران، امام موسی کاظم (ع)، شهید بهشتی و فارابی) انتخاب شدند. برنامه‌ی زمان اجرای این پژوهش در سال ۱۳۸۸ بود؛ اما گردآوری پرسش‌نامه‌ها در سال ۱۳۸۹ نیز ادامه یافت. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسش‌نامه‌ی محقق ساخته

اصفهان را مورد مطالعه قرار دادند. در این مطالعه که از نوع پیمایشی بود و در بین ۲۴۰ نفر از پزشکان توزیع شده بود، پژوهش‌گران به این نتیجه رسیدند که میانگین استفاده‌ی پزشکان متخصص از منابع الکترونیکی ۶۸ درصد می‌باشد و ۲۰ درصد از آن‌ها در این تحقیق اظهار داشتند که از منابع دیگر غیر از منابع الکترونیکی موجود در شبکه‌ی دانشگاه استفاده می‌کنند. یافته‌ها نشان داد که پزشکان متخصص به دلیل وقت کم و نداشتن اطلاعات کافی در مورد این منابع، از آن‌ها کمتر استفاده کرده‌اند (۵).

رحیمی و قهنویه با بررسی نیازهای اطلاعاتی اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان و شیوه‌های دسترسی به اطلاعات بیان داشتند که بیشترین و مهم‌ترین منابع اطلاعاتی که توسط اعضای هیأت علمی استفاده می‌شود، به ترتیب شامل کتاب‌های چاپی، مجلات چاپی و اینترنت می‌باشد. بیشترین میزان آشنایی و استفاده از شیوه‌های دسترسی به اطلاعات به ترتیب شامل صفحه‌ی خانگی، پست الکترونیک، کتابخانه‌ی محل کار، موتورهای جست‌وجوگر و بانک‌های اطلاعاتی تخصصی رایگان موجود در وب و کمترین میزان آشنایی و استفاده از شیوه‌ی اطلاعات گزینشی عنوان شد (۶).

پژوهش‌های قاسمی (۷) و صادقی غیائی (۸) نیز در این زمینه به نتایج مشابهی رسیدند. قاسمی رفتار اطلاع‌یابی همه‌ی پزشکان مسجد سلیمان اعم از عمومی، متخصص، دندانپزشک و متخصص علوم آزمایشگاهی (۱۱۸ نفر) را به صورت پیمایشی توصیفی - تحلیلی مورد مطالعه قرار داد. یافته‌ها حاکی از آن بود که پزشکان همگام با پیشرفت تازه‌های پزشکی، ابتدا از مجلات پزشکی، سپس کتاب‌ها و تک نگاشت‌ها استفاده می‌کنند و علت اصلی مشکلات فردی آن‌ها در استفاده از اطلاعات و کمبود وقت و نیز مهم‌ترین شکل غیر فردی آن‌ها، نبود شبکه‌ها و پایگاه‌های اطلاع‌رسانی می‌باشد (۷). یافته‌های پژوهش صادقی غیائی بیان‌گر آن بود که میزان استفاده از منابع در بین سه گروه متخصصان، رزیدنت‌ها و پزشکان عمومی تفاوت معنی‌داری را نشان نمی‌دهد و مهم‌ترین علت عدم استفاده‌ی پزشکان از منابع دارویی، عدم دسترسی به منابع

جدول ۱: توزیع فراوانی درصد آشنایی پزشکان با منابع اطلاعاتی الکترونیکی INMDL

مجلات الکترونیکی	کتاب‌های الکترونیکی	بانک‌های جامع	
۶۶/۴	۸۱/۳	۷۰/۹	خیلی کم
۲۱/۹	۱۲/۵	۲۱/۳	کم
۸/۶	۴/۷	۷/۱	متوسط
۲/۳	۰/۸	۰/۸	زیاد
۸/۰	۰/۸	۰	خیلی زیاد

جدول ۲: توزیع فراوانی درصد استفاده‌ی پزشکان از منابع اطلاعات الکترونیکی INMDL

مجلات الکترونیکی	کتاب‌های الکترونیکی	بانک‌های جامع	
۷۱/۷	۸۵/۲	۷۶/۷	خیلی کم
۱۷/۳	۶/۸	۱۸/۵	کم
۷/۱	۷/۴	۵/۵	متوسط
۳/۱	۱/۶	۰	زیاد
۰/۸	۰	۰	خیلی زیاد

با توجه به آماره‌های جدول ۲ می‌توان گفت که میزان استفاده‌ی ۷۱/۷ درصد پزشکان از پایگاه‌های مجلات الکترونیکی INMDL بسیار کم بوده است و تنها ۰/۸ درصد پزشکان استفاده‌ی خیلی زیاد از این پایگاه‌ها داشته‌اند. همچنین میزان استفاده‌ی پزشکان از پایگاه‌های کتاب‌های الکترونیکی بسیار کم بود؛ یعنی حدود ۸۵ درصد افراد از کتاب‌ها خیلی کم و تنها ۱/۶ درصد آن‌ها از این کتاب‌ها زیاد استفاده می‌کردند. میزان استفاده‌ی پزشکان از بانک‌های اطلاعاتی جامع بسیار کم بود؛ یعنی ۷۶ درصد پزشکان خیلی کم و تنها ۵/۵ درصد افراد به طور متوسط از بانک‌های اطلاعاتی استفاده می‌کردند.

دلایل استفاده و نیز دلایل عدم استفاده‌ی پزشکان از منابع الکترونیکی INMDL که افراد بر حسب اولویت به آن‌ها اشاره کرده‌اند، در جداول ۳ و ۴ آمده است.

در این پژوهش دو فرضیه‌ی زیر نیز آزمون شدند:

۱- به نظر می‌رسد بین میزان آشنایی و استفاده از

بود که روایی آن مورد تأیید متخصصان رشته قرار گرفت و جهت تعیین پایایی آن، پس از اجرای یک تحقیق مقدماتی داده‌های پرسش‌نامه‌های تکمیل شده در نرم‌افزار SPSS وارد شد و Cronbach's alpha آن ۸۷ درصد محاسبه گردید. در مرحله‌ی بعدی، پرسش‌نامه‌ها بین افراد جامعه‌ی انتخابی در هر یک از بیمارستان‌های آموزشی شهر اصفهان توزیع شد و با وجود پیگیری‌های به عمل آمده، فقط ۱۲۷ پرسش‌نامه تکمیل و بازگشت داده شد؛ تحلیل داده‌ها بر اساس پاسخ‌های ۱۲۷ پرسش‌نامه و در نرم‌افزار SPSS انجام شد.

در این تحقیق، با استفاده از آماره‌های توصیفی مانند تعیین انحراف معیار، میانگین، درصد و توزیع فراوانی و نیز آزمون‌های استنباطی تحلیلی مانند ضریب همبستگی Kendall's (اثبات فرضیه‌ی یک) و آزمون ضریب همبستگی Pearson (اثبات فرضیه‌ی دو) داده‌های گردآوری شده تحلیل گردید.

یافته‌ها

همانگونه که ذکر گردید، این پژوهش با هدف تعیین میزان آشنایی و استفاده‌ی پزشکان از منابع اطلاعاتی کتابخانه‌ی دیجیتال INMDL انجام شد. در این راستا، در پرسش‌نامه‌ای که طراحی گردید، از پزشکان خواسته شد که میزان آشنایی و استفاده‌ی هر یک از منابع الکترونیکی - که مطابق با منابع INMDL بود- را بر اساس طیف لیکرت با اعداد یک تا پنج مشخص کنند.

یافته‌های پژوهش در خصوص توزیع فراوانی آشنایی پزشکان بیمارستان‌های آموزشی شهر اصفهان با منابع کتابخانه‌ی دیجیتال INMDL در جدول ۱ به تفکیک آمده است.

آماره‌های جدول ۱ نشان می‌دهد که میزان آشنایی ۶۶/۴ درصد از پزشکان پاسخ دهنده با پایگاه‌های مجلات الکترونیکی INMDL بسیار کم می‌باشد. همچنین ۸۱/۳ درصد از پزشکان پاسخ دهنده، آشنایی بسیار کمی با پایگاه‌های کتاب‌های الکترونیکی INMDL داشتند و ۷۰/۹ درصد از پزشکان پاسخ دهنده آشنایی بسیار کمی با بانک‌های اطلاعاتی جامع INMDL داشتند.

کتابخانه‌ی ملی دیجیتال پزشکی و درجه‌ی تحصیلی جامعه‌ی مطالعه، رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد.

با توجه به اینکه در این فرضیه رابطه‌ی بین دو نوع متغیر رتبه‌ای و اسمی مورد نظر می‌باشد، از آزمون ضریب همبستگی Kendall's در هر دو مورد رابطه‌ی بین میزان آشنایی و درجه‌ی تحصیلی و رابطه‌ی بین میزان استفاده و درجه‌ی تحصیلی استفاده شد.

آماره‌ها در ارتباط با این آزمون نشان می‌دهد که بین میزان آشنایی با درجه‌ی تحصیلی و همچنین میزان استفاده رابطه‌ی معنی‌دار وجود دارد.

۲- به نظر می‌رسد بین میزان آشنایی و استفاده از کتابخانه‌ی ملی دیجیتال پزشکی ایران (INMDL) رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد.

جهت محاسبه‌ی رابطه‌ی معنی‌دار بین میزان آشنایی و میزان استفاده از کتاب‌ها و مجلات الکترونیک و بانک‌های اطلاعاتی جامع به دلیل رتبه‌ای بودن متغیرها از آزمون ضریب همبستگی Pearson استفاده شد.

آماره‌ها نشان داد که همبستگی بین دو متغیر آشنایی و استفاده از بانک‌های اطلاعاتی ۸۸ درصد، همبستگی بین دو متغیر آشنایی و استفاده از مجلات ۹۳ درصد و همبستگی بین دو متغیر آشنایی و استفاده از کتاب‌های الکترونیکی ۷۸ درصد است که این میزان همبستگی زیاد این سه جفت متغیر را نشان می‌دهد.

همچنین یافته‌های دیگر پژوهش نشان داد:

- اکثر پزشکان از کتابخانه‌ی ملی دیجیتال پزشکی

استفاده نکرده‌اند.

- پزشکان بیمارستان کاشانی بیشترین استفاده را از منابع اطلاعاتی الکترونیکی INMDL داشته‌اند.

- در بین منابع کتاب‌های الکترونیکی، ابتدا مجلات الکترونیکی، سپس بانک‌های اطلاعاتی و در نهایت کتاب‌های الکترونیکی مورد استفاده قرار گرفته‌اند.

- در میان پایگاه‌های مجلات الکترونیکی (Science direct)، پایگاه‌های کتاب‌های الکترونیکی (MD consult)، و بانک‌های اطلاعاتی (MD consult)، بیشترین استفاده را داشته‌اند.

بحث

یافته‌ها نشان داد که آشنایی و استفاده‌ی پزشکان از پایگاه‌های مجلات الکترونیک، بانک‌های الکترونیک جامع و پایگاه کتاب‌های الکترونیک INMDL بسیار کم بود. ضمن اینکه در میان منابع الکترونیکی در ابتدا مجلات الکترونیکی، سپس بانک‌های اطلاعاتی و در نهایت کتاب‌های الکترونیکی مورد استفاده قرار گرفتند. بین میزان آشنایی پزشکان با درجه‌ی تحصیلی و همچنین میزان استفاده، رابطه‌ی معنی‌دار وجود داشت. بین دو متغیر آشنایی و استفاده از منابع الکترونیک INMDL همبستگی زیاد مشاهده شد.

- در میان پایگاه‌های مجلات الکترونیکی (Science direct)، پایگاه‌های کتاب‌های الکترونیکی (MD consult) و بانک‌های اطلاعاتی (MD consult) بیشترین استفاده را داشتند. مهم‌ترین

جدول ۳: درصد فراوانی دلایل استفاده از منابع اطلاعاتی INMDL توسط پزشکان

موارد استفاده	درمانی	تدریس و آموزش	آشنایی فردی با اطلاعات جدید	پژوهش و تحقیق	موارد دیگر
درصد فراوانی	٪۱۴/۶	٪۱۳/۱	٪۱۹/۲	٪۲۰	٪۵/۱

جدول ۴: درصد فراوانی دلایل عدم استفاده از منابع اطلاعاتی INMDL توسط پزشکان

عدم شناخت و آگاهی	عدم راهنمایی کتابداران	عدم نیاز	زبان انگلیسی منابع موجود	سایر موارد
٪۱۶/۷	٪۱۵/۵	٪۲۰/۴	٪۲۲/۶	٪۳/۵

کتابخانه‌ی ملی دیجیتال پزشکی در راستای پیشبرد اهداف آموزشی و پژوهشی برای پزشکان و پژوهشگران حوزه‌ی علوم پزشکی هزینه کرده است؛ همچنان درصد قابل توجهی از پزشکان دانشگاه علوم پزشکی اصفهان نه تنها از این مجموعه‌ی غنی اطلاعاتی استفاده نمی‌کنند، بلکه حتی با آن آشنا هم نیستند که این امر، بهره‌وری بسیار پایین از هزینه‌های بسیار بالا را خاطرنشان می‌کند و لزوم توجه مسؤولان به برنامه‌ریزی جهت اطلاع‌رسانی و برگزاری آموزش‌های ضمن خدمت مناسب برای جامعه‌ی پزشکی را می‌طلبد. همچنین با توجه به نظر پزشکان در خصوص نیاز به راهنمایی و مشاوره‌ی کتابداران، برنامه‌ریزی در خصوص روزآمد کردن اطلاعات کتابداران در خصوص پایگاه‌های اطلاعاتی و نیز مهارت‌های آموزشی برای ایشان نیز ضروری به نظر می‌رسد.

پیشنهادهای

با توجه به یافته‌های پژوهش و در جهت رسیدن به اهداف پیش‌گفت، موارد زیر پیشنهاد می‌گردد:

شرکت فعال‌تر کتابداران کتابخانه‌های بیمارستانی در کارگاه‌های آموزشی پایگاه‌های اطلاعاتی که در دانشگاه برگزار می‌شود جهت تأمین اطلاعات کافی در خصوص راهنمایی پزشکان،

انجام پژوهش‌هایی در حوزه‌ی نیازسنجی اطلاعاتی پزشکان متخصص در هر رشته به صورت جداگانه،

برگزاری کارگاه‌های آموزشی جست‌وجو در پایگاه‌های INMDL در حوزه‌های تخصصی پزشکی متناسب با حوزه‌های تخصصی مختلف،

آموزش استفاده از امکانات جنبی پایگاه‌ها از جمله (خدمات آگاهی رسانی مانند Alert و RSS، اشتراک اطلاعات علمی و...) و به منظور صرفه‌جویی در وقت جست‌وجو در دوره‌های آموزش ضمن خدمت پزشکان،

در اختیار قرار دادن دست‌نامه‌های آموزشی جهت معرفی پایگاه‌های اطلاعاتی و شیوه‌های استفاده از آن‌ها برای پزشکان.

شیوه‌ی آشنایی پزشکان با INMDL راهنمایی کتابداران بود. نکته‌ی قابل توجه اینکه در پژوهش‌های پیشین، که بر روی این جامعه انجام شده است از جمله آقاجانی و همکاران (۴)، میزان استفاده از منابع الکترونیک online و offline خوب و در تحقیق پاپی و باطنی (۵) میزان استفاده‌ی این جامعه از منابع الکترونیک ۶۸ درصد گزارش شده است. این اختلاف در نتایج ممکن است ناشی از عدم اطلاع‌رسانی توسط مراکز مرتبط در خصوص راه‌اندازی و نحوه‌ی استفاده از منابع اطلاعاتی INMDL بوده باشد؛ چرا که وقتی اطلاع‌رسانی مناسب و به موقع انجام نشود، جامعه‌ی اطلاعاتی از وجود منابع مطلع نمی‌شوند و در نهایت، منجر به این می‌شود که میزان استفاده از منابع تا حدود زیادی کم باشد.

- از دیگر دلایل آن می‌توان به این امر اشاره کرد که در زمان اجرای این پژوهش، یک سال بیشتر از راه‌اندازی کتابخانه‌ی دیجیتال INMDL نمی‌گذشت و هنوز استفاده از آن در بین جامعه‌ی پزشکان جایی باز نکرده بود. همچنین یافته‌های پژوهش‌های قبلی از جمله صادقی غیاثی (۸) و نیز رحیمی و قهنویه (۶) نشان داد که پزشکان بیشتر تمایل به استفاده از منابع چاپی دارند. ممکن است همین تمایل به استفاده از منابع چاپی یکی از دلایل عدم استفاده‌ی آن‌ها از منابع الکترونیک موجود در INMDL باشد. همانگونه که در یافته‌ها ذکر شد، تعداد کمی از جامعه‌ی پژوهش که میزان آشنایی و استفاده‌ی بالایی نسبت به منابع اطلاعاتی INMDL داشتند، نقش راهنمایی کتابداران را در این زمینه قابل ملاحظه دانسته بودند. پس با توجه به اهمیت نقش کتابداران در این زمینه، می‌توان از تجرب آن‌ها در اطلاع‌رسانی و نیز آموزش استفاده از این منابع غنی بهره برد. بنابراین کتابداران خود باید تسلط کامل به این مجموعه اطلاعات غنی در آشنایی و استفاده از آن داشته باشند تا بتوانند بر جامعه‌ی استفاده‌کننده‌ی تحت پوشش خود تأثیرگذار باشند.

نتیجه‌گیری

با مشاهده‌ی یافته‌ها می‌توان دریافت که با وجود مبالغ‌گرافی که وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی برای راه‌اندازی

References

1. Grefsheim SF, Rankin JA. Information needs and information seeking in a biomedical research setting: a study of scientists and science administrators. *J Med Libr Assoc* 2007; 95(4): 426-34.
2. Wallace RL. ETSU Medical Residents' Clinical Information Behaviors, Skills, Training, and Resource Use. Johnson City: East Tennessee State University; 2007. [In Persian].
3. Samanian M. Information behavior analysis in Bojnourd. *Faslnameh Ketab* 1999; 10(2): 89-100. [In Persian].
4. Aghajani E, Rahimi AR, Heydari S. Survey of awareness & usage of information databases in IUM in 2004. Proceedings of the 6th National Conference on Library and Information Based on new information systems and medical research; 2004 May 10-11; Isfahan, Iran; 2004. [In Persian].
5. Papi A, Bateni MR. Study of librarians usage of Internet in Isfahan university of Medical sciences in 2005. Proceedings of the 1st Congress of scientometrics in Medical sciences; 2008 Mar 15-16; Isfahan, Iran; 2008. [In Persian].
6. Rahimi AR, Ghahnavieh H. Study of MUI's faculty information needs and their information access methods in 2007 [MSc Thesis]. Isfahan: Isfahan University of Medical Sciences; 2007. [In Persian].
7. Ghasemi M. Study of physicians information seeking behavior in Masjed soleyman. *Faslnameh Ketab* 2003; 14(2): 13-22. [In Persian].
8. Sadeghi ghyiassi F. Methods of Tabriz Hospitals physicians access to drug information resources and usage rate of them. *Faslnameh Ketab* 2008; 18(4): 157-74. [In Persian].
9. Shabani A, Mahdih Najafabadi F. Study of Internet impact on Najaf Abad Azad university faculties information seeking behavior. *Health Inf Manage* 2006; 3(1): 13-8. [In Persian].

Evaluating the Knowledge of Physicians about and their Usage of Iranian National Medical Digital Library in Isfahan University of Medical Sciences, Iran*

Shahin Mojiri¹; Alireza Rahimi²; Zahra Bahrami³; Mohsen Yaghoubi³; Parvin Hematian⁴

Abstract

Introduction: Increasing volume of information in various sciences, such as medicine, has led to the use of various strategies to effectively provide students, researchers, and teachers with medical and paramedical information. The Iranian Ministry of Health and Medical Education has developed an online digital library, called Iranian National Medical Digital Library (INMDL), which provides access to databases of medical fields. However, it is believed that most researchers in Isfahan University of Medical Sciences still tend to use printed resources due to their insufficient familiarity with electronic databases. The aim of this study was to describe the knowledge of physicians about and their use of INMDL in teaching hospitals in Isfahan, Iran.

Methods: This applied descriptive survey was carried out on physicians from 9 educational hospitals in Isfahan. The number of participants was determined based on the Morgan's sample size table. From the 500 physicians working in 9 hospitals, 217 individuals were randomly determined. Data collection tool was a questionnaire whose validity was confirmed by professionals. The reliability of the questionnaire was verified after a pilot study ($\alpha = 0.87$). Finally, 127 questionnaires were completed and data was analyzed in SPSS₁₈.

Results: Most physicians had little knowledge about the e-journals and book databases available on INMDL. Moreover, the majority of physicians made very little use of INMDL. Among the existing resources, most use was made of e-journals while databases and e-books stood next. Education level was significantly correlated with the knowledge of physicians and their use of INMDL. 81 percent of physicians had little awareness to INMDL's e-books and 85.2 percent of physicians had very little use of INMDL's e-books. A strong correlation was also detected between the knowledge of physicians about INMDL and their use of it. Among the electronic journal databases and e-book databases, Science Direct and MD Consult were most frequently used.

Conclusion: Medical librarians need to have an active role in informing and educating physicians about methods of searching for information in INMDL resources. In addition, as lack of time is a problem for physicians, educating them to use Alert and RSS services is necessary. Moreover, face to face training can be possible by appropriate medical librarians.

Keywords: Awareness; Physicians; Iranian National Medical Digital Library; Hospitals, Teaching.

Type of article: Original Article

Received: 25 Jul, 2011

Accepted: 6 May, 2012

Citation: Mojiri SH, Rahimi, Bahrami Z, Yaghoubi M, Hematian P. **Evaluating the Knowledge of Physicians about and their Usage of Iranian National Medical Digital Library in Isfahan University of Medical Sciences, Iran.** Health Information Management 2012; 9(3): 355.

* This article resulted from a research project (No. 288227) funded by Health Information Technology Research Center, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran.

1. MSc, Library and Information Sciences, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran. (Corresponding Author) Email: shmojiri@yahoo.com

2. PhD Student, Library and Information Sciences, New South Wales University, Sydney, Australia.

3. BSc, Medical Library and Information Sciences, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran.

4. MSc, Educational Planning, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran.